

Тіл кемшіліктері бар мектепке дейінгі арнайы және жалпы білім беретін мекемелерінің логопедтеріне арналған «Сөйлеу тілі жалпы дамымаған мектепке дейінгі жастағы балалармен логопедия жұмысының мазмұны» педагогикалық кадрлардың біліктілігін арттыру курстарының білім беру бағдарламасы

1. Жалпы ережелер

1. «Сөйлеу тілі жалпы дамымаған мектепке дейінгі жастағы балалармен логопедия жұмысының мазмұны» педагогикалық кадрлардың біліктілігін арттыру курстарының білім беру бағдарламасы (бұдан әрі - Бағдарлама) тіл кемшіліктері бар мектепке дейінгі арнайы және жалпы білім беретін мекемелер логопедтерінің біліктілікті арттыру курстарында оқуын реттейді. Сөйлеу тілі бұзылған балаларға, атап айтқанда сөйлеу тілі жалпы дамымаған балаларға (бұдан әрі- СТЖД) түзеу-логопедиялық көмек көрсететін мұғалім логопедтің, логопедтің кәсіби қызметтері талап етілетін мектепке дейінгі арнайы және жалпы білім беру ұйымдары жағдайында өте маңызды. Арнайы және жалпы білім беретін мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында сөйлеу тілі бұзылған балалармен түзету жұмыстарын жүргізу СТЖД балалар үшін толыққанды сөйлеу тілі арқылы қарым-қатынасы үшін өзекті және қажеттілік болып табылады. Қазіргі уақытта жоғары оқу орындарында мұғалім-логопед, логопед мамандығы бойынша түлектерді даярлау жүргізілуде, бірақ бітіргеннен кейін де, мамандар осы сөйлеу тілінің бұзылысы бойынша біліктілігін арттыруы керек және қажет болып табылады. Сондай-ақ, қазіргі уақытта логопедтерге, арнайы және жалпы білім беру ұйымдарының логопед-мұғалімдеріне аталған сөйлеу тілі бұзылысы бойынша біліктілікті арттыру курстарының білім беру бағдарламасы жоқ. Аталған барлық өзекті мәселелерді ескере отырып, аталмыш білім беру бағдарламасы әзірленді.

2. Курстың мақсаты - сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалармен түзеу жұмысын жүргізетін мектепке дейінгі арнайы және жалпы білім беру ұйымдарында түзету және логопедия жұмысын ұйымдастыратын логопедтердің кәсіби күзіреттілігін арттыру. Бағдарлама арнайы түзеу ұйымдарының логопедтерін кеңейтілген білімі мен практикалық дағдылары бар, мектеп жасына дейінгі балалармен түзету жұмыстарын ұйымдастырудың сәттілігі туралы заманауи идеяларға сәйкес келетіндей меңгеруге бағытталған, сондай-ақ сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалармен түзету-логопедиялық көмек көрсету шеңберінде практикалық жұмыс әдістері мен тәсілдерін қолдануға бағытталған шаралар кешенін қамтиды.

3. Логопедтер курсының ұзақтығы - 9 күн, оның әрқайсысы күніне 2 сағаттан (8 академиялық сағат) тұратын 4 сабақтан құралған кезеңдерден тұрады: бірінші кезең – аудиториялық, екіншісі -базада зертханалық-практикалық сабақтар. Сабақтың мазмұны мен деректемелері осы

бағдарламаның 1 және 2 қосымшаларына сәйкес курстың оқу жоспарында көрсетілген.

2. Глоссарий

4. Курстың глоссарийі келесі негізгі ұғымдардан тұрады:

1) сөйлеу тілінің грамматикалық құрылымы - бұл сөздердің фразалар мен сөйлемдердегі өзара әрекеттесуі. Грамматикалық құрылымның морфологиялық және синтаксистік жүйелері бар. Морфологиялық жүйе дегеніміз - сөз тіркесі мен сөз құрау техникасын меңгеру, ал синтаксистік жүйе - сөйлем құрау, сөйлемдегі сөздерді грамматикалық тұрғыдан дұрыс біріктіру қабілеті;

2) сөйлеудің қарым-қатынастық қызметі - сөйлеуді басқаларға кез-келген ақпаратты жеткізуге немесе оларды әрекет етуге итермелеу үшін пайдалану. Хабар беру кезінде қандай да бір затты көрсету болады, бұл тілдің нұсқау, ниеттік ретіндегі қызметін белгілейді;

3) сөйлеу тілінің жалпы дамымауы (СТЖД) - қалыпты ақыл-ойы және толық есту қабілеті бар балаларда сөйлеудің барлық аспектілерінің (дыбыстық, лексикалық және грамматикалық, семантикалық) қалыптасуының бұзылуы;

4) мониторинг - латын мониторының туынды нысаны, бақылау, қадағалау және ескерту сияқты қызметтерді жүзеге асыруға бағытталған іс-әрекетті іске асыруды білдіреді. Педагогикалық мониторинг - бұл педагогикалық жүйенің қызметі туралы мәліметтерді ұйымдастыру, жинау, өңдеу, сақтау және тарату нысаны. Бұл нысан педагогикалық жүйенің жағдайын бақылауды қамтамасыз етеді және оның дамуын болжауға мүмкіндік береді;

5) сөйлеу қызметі – пәндік ынталандырумен, фокуспен сипатталатын қызмет түрі, бірнеше кезеңдерден тұрады - бағдарлау, жоспарлау, сөйлеу жоспарын орындау, бақылау (Л.С. Выготский);

6) сөйлеу картасы - бұл баланың ауызша және жазбаша сөйлеуінің жағдайын сипаттайтын ресми құжат, оны логопед диагностика жасап, түзетеді;

7) байланыстырып сөйлеу - бұл оның мазмұндық құрамының барлық маңызды жақтарын көрсетіп сөйлеу. Сөйлеу екі себепке байланысты болуы мүмкін: немесе бұл байланыстар саналы болмағандықтан және спикердің ойларында көрінбейтіндіктен немесе бұл байланыстар оның сөзінде дұрыс анықталмағандықтан. Әдістемеде «байланысты сөйлеу» термині бірнеше мағынада қолданылады: 1) сөйлеушінің процесі, қызметі; 2) өнім, осы қызметтің нәтижесі, мәтін, мәлімдеме; 3) сөйлеуді дамыту жөніндегі жұмыс бөлімінің атауы. «Сөз», «мәтін» терминдері қаншалықты синонимді қолданылады. Байланыстырылған сөйлеу дегеніміз - бір-бірімен байланысқан және тақырыптық жағынан біріккен, аяқталған сегменттерді қамтитын бірыңғай семантикалық және құрылымдық тұрғыдан тұтас;

8) фонематикалық жүйе - бұл әр бірлік белгілі бір мағыналық белгілер жиынтығымен сипатталатын тілдегі фонемалардың жүйесі. Орыс тілінде бұл белгілер қаттылық немесе жұмсақтық, есту қабілеті немесе саңырау, білім беру тәсілі, қалыптасу орны, палатиналық перденің қатысуы. Фонемалық жүйеде белгілі бір қатынастар болады. Әрбір фонема бір-бірінен бір мағыналық ерекшелігі, немесе бірнеше белгілері бойынша ерекшеленеді;

9) педагогикалық инновация - баланың жеке тұлғасының қалыптасу процесінің мәдени дәстүріндегі басқа концепциямен байланысты, білім беру процесіне деген басқа көзқараспен және жолмен байланысты білім беру іс-әрекеті;

10) арт-терапия – ауру адамның психоэмоциональды халіне шығармашылық арқылы ем жүргізу және әсер етуді білдіреді;

11) ақпараттық технологиялар - ақпараттық нарықта алға қойған мақсаттарға қол жеткізу үшін субъектілер қолданатын әртүрлі әдіс-тәсілдер мен техникалар;

12) мнемотехника- табиғи ассоциациялар жасау көмегімен есте сақтауды қамтамасыз ететін, жасанды түсініктер арқылы қажетті мәліметтерді еске сақтауды жеңілдететін ережелер мен тәсілдер жиынтығы.

3. Бағдарлама тақырыптары

5. Біліктілікті арттыру бағдарламасы келесі тақырыптарды қамтиды:

1) 1-тақырып. Қазақстан Республикасындағы әртүрлі мүмкіндігі шектеулі балаларға арналған мектепке дейінгі білім беру ұйымдары мамандарының жұмысын реттейтін нормативтік құқықтық база (заңгер-кеңесшімен әңгімелесу);

2) 2-тақырып. Онтогенез жағдайындағы баланың сөйлеу дамуының кезеңдері мен заңдылықтары;

3) 3-тақырып. Сөйлеу тілі жалпы дамымауының этиологиясы;

4) 4-тақырып. Сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалардың психологиялық-педагогикалық сипаттамалары;

5) 5-тақырып. Сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалардың клиникалық-педагогикалық сипаттамалары;

6) 6-тақырып. Сөйлеу тілі жалпы дамымаған балаларды логопедиялық тексеру (сөздік қорын, сөйлеудің грамматикалық құрылымын, байланысқан сөйлеу, дыбыстық және фонемалық есту, сөздердің құрылымы мен дыбыстық толтырылуы, мектепте оқуға дайындығы);

7) 7-тақырып. Сөйлеу тілі дамымауының 1 деңгейіндегі балалармен түзету және тәрбие жұмыстарын ұйымдастыру;

8) 8-тақырып. Сөйлеу тілі дамымауының 2 деңгейіндегі балалармен түзету және тәрбие жұмысын ұйымдастыру;

9) 9-тақырып. Сөйлеу тілі дамымауының 3 деңгейіндегі балалармен түзету және тәрбие жұмыстарын ұйымдастыру;

10) 10-тақырып. Сөйлеу тілі дамымауының 4 деңгейіндегі балалармен түзету және тәрбие жұмыстарын ұйымдастыру;

11) 11-тақырып. Сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалар тобындағы түзету процесіне қатысушылардың барлығының жұмысы;

12) 12-тақырып. Сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалармен фронтальды және жеке түзету сабақтарының технологиялық карталарын құруға қойылатын талаптар;

13) 13-тақырып. Мұғалім-логопедтің өз білімін жетілдіру және кәсіби құзыреттілігін арттыруы.

14) 14-тақырып. Мектепке дейінгі жастағы балалармен сөйлесу терапиясында АКТ қолдану.

Курстың тақырыбы мұғалім-логопедтердің сапалы және/немесе сандық зерттеу әдістері арқылы кәсіби дамуға деген қажеттіліктерін талдау негізінде, сондай-ақ, Қазақстан Республикасының арнайы және жалпы білім беретін мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында жүргізілетін тәжірибелік-эксперименттік жұмыстардың нәтижелері негізінде жасалды.

4. Бағдарламаның мақсаты, міндеттері және күтілетін нәтижелері

6. Біліктілікті жетілдіру бағдарламасының мақсаты - сөйлеу тілі жалпы дамымаған балаларға арналған арнайы мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында түзету және логопедия жұмысын ұйымдастыруда жалпы сөйлеу қабілеті дамымаған мектепке дейінгі және мектеп жасындағы балалармен жұмыс жасайтын логопедтердің кәсіби құзіреттілігін арттыру.

7. Бағдарламаның міндеттері:

1) арнайы мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының логопедтерінің мектепке дейінгі мекемеде коррекциялық логопедия жұмысын ұйымдастыру және мазмұны туралы түсінігін кеңейту;

2) Қазақстан Республикасында сөйлеу қабілеті бұзылған балаларға арналған арнайы мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының логопедтерінің жұмысын реттейтін нормативтік-құқықтық база саласындағы білімдерін кеңейту;

3) мектеп жасына дейінгі балалар мен мектеп оқушыларының сөйлеу тілінің жалпы дамымауын түзету және логопедиялық әсер етудің заманауи тиімді практикалық тәсілдерін ашып көрсету;

4) логопедиялық жұмысында әр түрлі бұзылыстардың алдын алу және жою бойынша заманауи компьютерлік технологияларды қолдану мүмкіндіктерін ашып көрсету;

5) Қазақстан Республикасындағы мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының мамандарына құжаттамаға қойылатын бірыңғай талаптармен таныстыру.

8. Курс соңында тындаушылар:

1) сөйлеу тілі жалпы дамымаған балаларға тұлғалық және кәсіби өзін-өзі жетілдіретін, мамандардың кәсіби дамуына қолдау көрсететін арнайы

мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының түзету және логопедия жұмысын ұйымдастырудағы және жүргізудегі заманауи жоғары білікті маманның орны мен рөлін түсінеді;

2) мектеп жасына дейінгі балалардағы сөйлеу патологиясына түзету әсерлері саласындағы негізгі құзыреттіліктерге ие болады;

3) психикалық-сөйлеу дамуындағы кемшіліктерді жоюға бағытталған өзінің және мектеп жасына дейінгі балалардың қызметін жетілдірудің әдістемесі, әдістері мен тәсілдерін түсінеді және қолданады;

4) кәсіби серіктестік орнату, ата-аналармен және жалпы қоғаммен бірге жұмыс істеу және желілік қоғамдастық құру дағдыларын игереді.

5. Бағдарламаның құрылымы мен мазмұны

9. Бағдарлама бес модульден құрылған: нормативтік-құқықтық, психологиялық- педагогикалық, мазмұндық, технологиялық, нұсқалық.

10. Нормативті-құқықтық модуль:

1) 1-тақырып. Қазақстан Республикасындағы әртүрлі мүмкіндігі шектеулі балаларға арналған мектепке дейінгі білім беру ұйымдары мамандарының жұмысын реттейтін нормативтік құқықтық база (заңгер-кеңесшімен әңгімелесу): мектепке дейінгі тәрбиенің мемлекеттік сипаты, оның Қазақстан Республикасының білім беру жүйесіндегі орны. 2000 жылдан 2020 жылға дейінгі кезеңдегі Қазақстан Республикасындағы мектепке дейінгі білім беру жүйесінің нормативтік-құқықтық базасын жаңарту. Қазақстан Республикасының Білім берудің мемлекеттік стандарттарын талдау 1.001-2018 - Мектепке дейінгі тәрбие, Сөйлеу қабілеті бұзылған балаларды оқыту мен тәрбиелеудің үлгілік оқу жоспары, Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің міндетін атқарушының 2016 жылғы 12 тамыздағы № 499 бұйрығымен бекітілген «Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының үлгілік оқу жоспарын бекіту туралы». Білім беру мен тәрбие беру туралы «(Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 14235 тіркелген) (бұдан әрі - үлгілік оқу бағдарламасы)» бұйрығымен бекітілген «Мектепке дейінгі білім беру ұйымдары қызметінің үлгілік ережелерін бекіту туралы» қаулысы (2019 ж.) және т.б.

11. Психологиялық-педагогикалық модуль:

1) 2-тақырып. Онтогенез жағдайындағы баланың сөйлеу дамуының кезеңдері мен заңдылықтары: А. Н. Леонтьевтің кезеңге бөлуі: дайындық сатысы. Үш жылға дейінгі даму сатысы. Мектепке дейінгі даму сатысы. Мектеп кезеңі. А. Н. Гвоздев бойынша сөйлеудің қалыпты даму заңдылықтары. Аморфты түбір сөздер. Сөйлемнің грамматикалық құрылысын меңгеру;

2) 3-тақырып. Сөйлеу тілінің жалпы дамымауының (СТЖД) этиологиясы. СТЖД полиэтиологиялық ауытқу ретінде. Ұрықтың перинаталды дамуындағы бұзылыстары. СТЖД себептері. Орталық жүйке жүйесінің мүшелері мен тіндерінің дамуы мен жетілуіндегі бұзылулар. Ауыр

жұқпалы аурулардың ұрықтың дамуына әсері. Ата-аналар тарапынан эмоционалды байланыстың немесе наза аударудың жеткіліксіздігінің әсері;

4) 4-тақырып. Сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалардың психологиялық-педагогикалық сипаттамалары: сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалардың психологиялық сипаттамасы. СТЖД балалардың танымдық белсенділігінің сипаттамасы. Балалардың дыбыстық айтылу жағдайы. Балалардың үйлесімді сөйлеу сипаттамалары. Зейіннің негізгі қасиеттерінің даму деңгейі. Зейіннің тұрақсыздығының жеткіліксіздігі сипаттамасы, оны бөлудің шектеулі мүмкіндіктері. Сөйлеу тілі жалпы дамымаған 1 деңгейдегі балалардың психологиялық-педагогикалық сипаттамалары. Сөйлеу тілі жалпы дамымаған 2 деңгейдегі балалардың психологиялық-педагогикалық сипаттамалары. Сөйлеу тілі жалпы дамымаған 3 деңгейдегі балалардың психологиялық-педагогикалық сипаттамалары. Сөйлеу тілі жалпы дамымаған 4 деңгейдегі балалардың психологиялық-педагогикалық сипаттамалары;

12. Мазмұндық модуль.

1) 5-тақырып. Сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалардың клиникалық-педагогикалық сипаттамалары: сөйлеу тілі жалпы дамымау терминінің пайда болуы (СТЖД) XX ғасырдың 50 - 60 жылдары. Терминді Ресейдегі мектепке дейінгі сөйлеу терапиясының негізін қалаушы Р.Е.Левина және Н.А.Никашин, Г.А.Каче, Л.Ф.Спирова, Г.И.Жаренков және Қазақстандық Өмірбекова Қ.Қ., Ибатова Г.Б. т.б. басқалар енгізді. Р.Е.Левинаның айтуы бойынша сөйлеу дамуының үш деңгейі, олар СТЖД бар балалардағы тіл компоненттерінің түрлік күйін көрсетеді. Бастапқы ақаудың белгілі бір қатынасы бар әр деңгейге сипаттама және оған байланысты сөйлеудің құрама бөліктерінің пайда болуын кешіктіретін қайталама көріністер. Бір деңгейден екінші деңгейге өту.

2) 6-тақырып. Сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалардың сөйлеу тілі қорытындылары (сөздік құрамын, сөйлеудің грамматикалық құрылымын зерттеу (сөздің қалыптасуы, енуі, сөйлемдердің құрылуы), келісілген сөйлеу, дыбыстық және фонемалық есту, сөздердің құрылымы мен дыбыстық толтырылуы, мектепте оқуға дайындық).

13. Технологиялық модуль:

1) 7-тақырып. Сөйлеу тілі жалпы дамымаған 1 деңгейдегі балалармен түзету және тәрбие жұмысын ұйымдастыру: түзету жұмыстары келесі бағыттар бойынша жүзеге асырылады: сөйлеуді түсінуді дамыту, еліктеуге негізделген тәуелсіз сөйлеуді дамыту, таным процестерін дамыту: зейін, логикалық ойлау, есте сақтау және т.б.;

2) 8-тақырып. Сөйлеу тілі жалпы дамымаған 2 деңгейдегі балалармен түзету және тәрбие жұмысын ұйымдастыру. Балалармен түзету жұмысын ұйымдастыру (сөйлеу тілі дамуының II деңгейі). Бұл балаларға арналған логопедиялық сабақтар: жеке және шағын топтар. Жеке сабақтардың алдынала сипаттамасы. Балаларды шағын топтарда белсенді сөйлеуге дайындау. Жеке сабақтардағы жұмыс: артикуляциялық аппарат мүшелерінің сарамалы

қозғалыстарын белсендіру және дамыту бойынша; жоқ дыбыстарды ассимиляциялау үшін артикуляциялық базаны дайындау; жетіспейтін дыбыстарды кезеңге бөлу, оларды құлаққа қарай ажырату және буындар, сөздер деңгейіндегі автоматиканың алғашқы сатысы;

3) 9-тақырып. Сөйлеу тілі жалпы дамымаған 3 деңгейдегі балалармен түзету және тәрбие жұмысын ұйымдастыру. Логопедия сабақтарының мазмұны: сөйлеу туралы түсініктерін дамыту; сөйлеу белсенділігін жандандыру және тілдің лексикалық және грамматикалық құралдарын дамыту; сөйлеудің айтылу жағын дамыту; тәуелсіз фразалық сөйлеуді дамыту;

4) 10-тақырып. Сөйлеу тілі жалпы дамымаған 4 деңгейдегі балалармен түзету және тәрбие жұмысын ұйымдастыру. Тіл жүйесінің лексикалық-грамматикалық және фонетикалық-фонемалық құрама бөліктерінің дамуы. Дыбыстық-буындық құрылымның қалыптасуы, дыбыстардың араласуын түзету жұмыстары, фонемаларды сараланған қабылдау деңгейінің төмендігі;

5) 11-тақырып. Балалар тобындағы түзеу процесіндегі барлық қатысушылардың жұмысы: сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалар топтарындағы логопедтің жұмысы. Сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалар топтарындағы мұғалімнің жұмысы. Логопедия сабақтарында алынған балалардың сөйлеу дағдыларын нығайту. Тәрбиешінің әсері: сөйлеу және сөйлемейтін процестерге бағытталған, мектеп жасына дейінгі баланың танымдық белсенділігін арттыруға бағытталған көп қырлы. Ойлаудың дамуына (талдау, синтез, жалпылау, қарама-қайшылық), зейін, есте сақтау қабілеттерін дамытуға ерекше көңіл бөлу. Ата-аналармен жұмыс. Сөйлеу тілі жалпы дамымаған балаларға және олардың ата-аналарына психологиялық көмек.

6) 12-тақырып. Сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалармен фронтальды және жеке түзету сыныптарының технологиялық карталарын жасауға қойылатын талаптар. Сөйлеу терапиясының технологиялық картасының сызбасы мен құрылымы: жас тобы, логопедиялық қорытынды, білім беру аймағы, сабақ түрі, тақырып, мақсат, міндеттер, жоспарланған оқу нәтижелері, пайдаланылған технологиялар, объективті және практикалық орта құру. Фронтальды және жеке сабақтардың ұйымдастырушылық құрылымы мен мазмұны, негізгі кезеңдері, ұзақтығы, әдістемелері, әдістері, жұмыс әдістері, ұйымдастыру нысандары, логопедтің қызметі. Жеке жұмыстың негізгі бағыттары мен мазмұны. Жеке сабақтарды және ЕАЛ бөліктерін талдау.

7) 13-тақырып. Мұғалім-логопедтің өз білімін жетілдіруі және кәсіби құзыреттілігі. Құзыреттілік, кәсіби міндеттерді шешуге мүмкіндік беретін білім, білік, дағдылардың үйлесуі ретінде. Құзырет белгілі бір сала бойынша білім, білік, дағдылардың, тұлғалық сапалардың жиынтығы ретінде. Құзырет, құзыреттілік ұғымдары. Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігінің көрсеткіші. Өзіндік кәсіби білімді жетілдіру. Педагогтардың өзіндік білігін арттырудың негізгі критерийлері.

14. Нұсқалық модуль

7) 14-тақырып. Мектепке дейінгі жастағы балалармен сөйлесу терапиясында АКТ қолдану: логопедиялық жұмыста ақпараттық компьютерлік технологияны қолдану. Мектеп жасына дейінгі сөйлеудің жалпы дамымауы бар балалардың жаңа материалды оқуда ынтасын арттыру. Танымдық белсенділікті арттыру, баланың ойлау және шығармашылық қабілеттерін дамыту жұмысының әдістемелік тәсілдері.

15. Нұсқалық модульдің тақырыптарын тыңдаушылар кіріспе сауалнамасы кезінде анықтайды.

6. Оқу процесін ұйымдастыру

16. Біліктілікті арттыру курстары келесі режимде ұйымдастырылады:

1) күндізгі бөлімде оқу бағдарламасына және курстың жоспарына сәйкес күндізгі оқу түрі (бұдан әрі - ОӘК) Бағдарламаның 1-қосымшасына сәйкес. Күндізгі оқу курсының ұзақтығы - 72 сағат. Күндізгі бір апталық курстарды ұйымдастырған кезде Оқу тақырыптық жоспарда (ОТЖ) сағат саны екі есе азаяды, сабақтардың тақырыптары мен формасы өзгеріссіз қалады;

2) Бағдарламаның 2-қосымшасына сәйкес курстың тақырыптық оқу жоспарына сәйкес аралас оқыту және оқытудың үш кезеңінен тұрады: күндізгі бөлім - 16 сағат, қашықтық - 8 сағат, тәуелсіз - 48 сағат. Күндізгі оқыту курстың бірінші және соңғы күнінде жүзеге асырылады.

17. Оқу процесіне интерактивті формалар мен оқыту әдістері кіреді: дәріс, семинар, топтар мен жұптардағы практикалық жұмыс, топтық жаттығу, шеберлік сыныбы, конференция, дөңгелек үстел, дәріс үзінділерін көрсету, кейс әдісі, мәселелерді бірлесіп шешу және вебинар, онлайн форум, онлайн режиміндегі кеңес беру және аралас оқыту курсына тыңдаушының өзіндік жұмысы.

18. Оқу бағдарламасында дәрістер мен зертханалық және практикалық сабақтардың үйлесімі қарастырылған. Дәріс сабақтарының мақсаты:

1) әр түрлі тіл бұзылыстары үшін түзету жұмыстары мен сөйлеу терапиясын ұйымдастыру мен жүргізудегі қазіргі кезеңде тыңдаушылардың Қазақстан Республикасындағы арнайы білім беру жүйесінің маңыздылығы туралы хабардар болуға ұмтылысы;

2) логопедтің жеке басының ерекше рөлін ашып көрсету, ол теорияны ғана білмеуі керек, сонымен қатар қазіргі талаптарды ескере отырып және жалпы сөйлеу тілі дамымаған әр балаға жеке көзқарасты сақтай отырып, түзету жұмыстарының барлық кешенін әдістемелік тұрғыдан сауатты құруы керек;

3) логопедтердің кәсіби сапасына және олардың заманауи компьютерлік технологияларға, оның ішінде әр түрлі мүмкіндігі шектеулі балаларды қашықтан оқытуға деген қажеттіліктерінің жоғарылауына назар аудару.

19. Зертханалық және практикалық сабақтарға топтардағы және жеке-жеке көріністер, таныстырулар мен тапсырмалар жиынтығы кіреді:

- 1) ашық сабақтарды базаларда көру және талдау;
- 2) логопедиялық кабинеттердің жабдықтарымен танысу;
- 3) логопедиялық құжаттаманы толтыру үлгілері;
- 4) курс тыңдаушыларына коучинг;
- 5) тақырып бойынша әр дәрістің соңында тыңдаушылардың теориялық білімін бақылау сұрақтары мен тапсырмалары;
- 6) логопед-мұғалімнің түзету жұмыстарының жеке жоспарларын толтыру, жалпы сөйлеу қабілеті дамымаған балаларды психологиялық-педагогикалық қолдау үшін түзету ұйымдарының мамандарына арналған сауалнамалар толтыру;
- 7) жеке жұмыс;
- 8) сауалнамалар, тестілеу, бақылау.

7. Бағдарламаны оқу-әдістемелік қамтамасыз ету

20. Бағдарламаның оқу-әдістемелік кешеніне:

- 1) әртүрлі тіл бұзылымдары бар балаларға арналған арнайы түзету білім беру ұйымдарының логопедтері үшін біліктілікті арттыру курстарының бағдарламасы;
- 2) түзету жұмыстарын ұйымдастыру мен мазмұны бойынша әртүрлі бұзылымдары бар балаларға арналған түзету білім беру ұйымдарының логопедтеріне арналған нұсқаулық;
- 3) арнайы және жалпы білім беретін ұйымдары логопедінің құжаттар топтамасы;
- 4) зертханалық және тәжірибелік сабақтар кезеңіндегі тапсырмалар;
- 5) дәрістердің нәтижелері бойынша сұрақ қою және тестілеу;
- 6) арнайы білім беру мектепке дейінгі ұйымдарының логопедтері құжаттарының тізімі;
- 7) презентациялар мен үлестірме материалдар.

8. Оқыту нәтижелерін бағалау

21. Тыңдаушылардың білімін бақылау және бағалау мақсатында дәріс берушілер курстың негізгі тақырыптары бойынша алдын ала тапсырмалар кешенін дайындайды. Тапсырмаларды тыңдаушылар күннің соңына дейін орындап, тексеріп бағалау үшін дәріс берушіге жіберіледі.

Сонымен қоса, сабақтар барысында жедел-сауалнамалар, аралас оқыту режимінде курс үшін аралық тестілеу, тыңдаушылардың дайындаған келесі бағыттар бойынша сөйлеу карталарының бөлімдеріне талдау жүргізіледі: дыбыс айтуы, грамматикалық құрылымы, сөздік қоры, байланыстырып сөйлеуі; құрастырған технологиялық карталар; диагностикалық карталарды толтыру сапасы, циклограмма мониторингі және

міндетті түрде рефлексия жүргізіледі.

Өзіндік және бақылау жұмыстарына арналған тапсырмалар, сауалнамалар, тест тапсырмалары курстың оқу-әдістемелік кешеніне (бұдан әрі - ОӘК) енгізілген.

22. Тыңдаушылардың кәсіби құзіреттіліктерінің қалыптасу деңгейін анықтау үшін, профессорлық-оқытушылар құрамы курстың ОӘК-не кіретін Бағдарлама мазмұнын меңгерудің бағалау өлшемдері мен параметрлерін дайындайды:

- тұлғалық-бағдарлау және жеке-дифференциалды ықпал негізіндегі нұсқалық білім беру-түзеу бағдарламаларын іске асыруға дайындығы ;

- сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалардың білімге қажеттілігін ескеріп жеке топтық (шағын топтық) сабақтарды жоспарлау біліктері;

- сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалардың таным белсенділігін, өзіндік жұмыс жасауын, инициативтілігін дамытуға ықпал ететін әдістер мен тәсілдерді қолдану біліктері:

- сөйлеу тілі жалпы дамымаған балаларды логопедиялық тексеру бағдарламасын құру, бала дамуының көрсеткіштерін белгілеу, тексеру нәтижелерін интерпретациялау біліктері;

- сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалардың даму деңгейі мен динамикасын диагностикалау әдістерін меңгеру біліктері;

- сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалардың әр топтарының білімге ерекше қажеттіліктерінің, тілінің және психофизикалық дамуының ерекшеліктерін көрсету және заманауи әдістемелер мен технологияларын қолдану біліктері;

- түзете-дамыту процесінде дифференциалды ықпал етуді қамтамасыз ету біліктері;

- сөйлеу тілі жалпы дамымаған балаларға арналған білім беру ұйымындағы білім беру процесінде заманауи білім беру технологиялары мен түзеу-дидактикалық құралдарды, ақпараттық-коммуникативті технологияларды әдістемелік жағынан негіздей отырып, іріктеп, қолдану біліктері.

9. Курстан кейінгі қолдау көрсету

23. Курстан кейінгі қолдау келесідей түрлерде іске асырылады: өзекті мәселелерді талқылау; арнайы және жалпы білім беретін мектепке дейінгі ұйымдардың, логопедтер мен тәрбиешілердің әдістемелік қолдаулары мәселесі жөніндегі пікір мен тәжірибе алмасу; байланыс қауымдастығы аясында жұмыс жүргізу; педагогтардың біліктіліктерінің деңгейіне сәйкес портфолио мазмұнына қойылатын талаптар жүйесін құру. Мұндай ақпараттық банктің болуы педагогтың интеллектуальді мүмкіндігінің жоғарылауына, инновациялық іс-әрекетті іске асыруына ықпал етеді.

10. Негізгі және қосымша әдебиет тізімі

24. Курс бойынша негізгі әдебиеттер:
1. Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытудың Жалпыға міндетті білім беру мемлекеттік бағдарламасы. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 31 қазандағы № 604 бұйрығына 1-қосымша.
  2. Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі стратегиялық даму жоспары (Қазақстан Республикасы Президентінің 2018 жылғы 15 ақпандағы № 636 жарлығы)
  3. ҚР «Білім туралы» Заңы» (өзгерістермен толықтырулармен 27.12.2019 № 294-VI.).
  4. Омірбекова К.К., Оразаева Г.С., Тулебиева Г.Н., Ибатова Г.Б., Логопедия. Алматы, 2011. 648б.
  5. Омірбекова К.К. Сөйлеу тілінің жалпы дамымауында логопедиялық жұмысты ұйымдастыру: Оқу-дістемелік құрал, Алматы, 2020.
  6. Ибатова Г.Б. Сөйлеу тілі жалпы дамымаған мектеп жасына дейінгі балалардың сөзжасам дағдыларын дамыту. Философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін жазылған диссерт. Абай атындағы ҚазҰПУ, Алматы, 2023ж.
  7. Ибатова Г.Б. Дыбыс айтуды түзетудегі дайындық кезеңіндегі логопедиялық жұмыс: оқу құралы / Ибатова Г.Б. - Алматы, 2019. -95б.
  8. Ибатова Г.Б. Дыбыс айтуды түзетудегі машықтандыру кезеңіндегі логопедиялық жұмыс, оқу құралы / Ибатова Г.Б. - Алматы, 2019.-172б.
  9. Ибатова Г.Б. Дыбыс айтуды түзетудегі ажырату кезеңіндегі логопедиялық жұмыс, оқу құралы/ Ибатова Г.Б. – Алматы, 2019.- 92 б.
  - 10.Ибатова Г.Б., Мектеп жасына дейінгі балалардың сөйлеу тілін қалыптастыру (СТЖД I-деңгей), оқу-әдістемелік құралы/ Ибатова Г.Б. - Алматы, 2019. -96 б.
  - 11.Ибатова Г.Б., Ерте жастағы балалардың дамуын диагностикалау, Әдістемелік нұсқау / Ибатова Г.Б. - Алматы, 2014.-84б.
  12. Омірбекова К.К., Сөйлеу тілі жалпы дамымаған (2-деңгей) балалармен түзету жұмысын ұйымдастыру, оқу-әдістемелік құралы/ Омірбекова К.К. -Алматы, 2014. -92б.
  - 13.Ибатова Г.Б. Сөйлеу тілі жалпы дамымаған III-деңгейдегі балалармен логопедиялық жұмысты ұйымдастыру, Әдістемелік нұсқау/ Ибатова Г.Б. - Алматы, 2015.
  - 14.Омірбекова К.К., Сөйлеу тілі жалпы дамымаған (4-деңгей) балалармен логопедиялық жұмыс ұйымдастыру, оқу-әдістемелік құралы, -Алматы, 2015.
  15. Сербин В.В. Ибатова Г.Б., «Сөйлеу тілінің жалпы дамымауының 1-ші деңгейін түзету» Электрондық жаттықтырғыш. ТП ҰҒПО, ҚР БЖҒМ бекіткен Алматы, 2015г.

16. Сербин В.В. Ибатова Г.Б., «Сөйлеу тілінің жалпы дамымауының 2-ші деңгейін түзету» Электрондық жаттықтырғыш. ТП ҰҒПО, ҚР БЖҒМ бекіткен - Алматы 2016г.
17. Тасжурекова Ж.Т., Сейсенова А.Д., Тулебиева Г.Н., Ибатова Г.Б. Ерте мектепке дейінгі жастағы балалардың тілдік дамуын тексеру әдістері, әдістемелік ұсынымдар, ТП ҰҒПО, ҚР БЖҒМ бекіткен, Алматы, 2019.
18. Балакаева М.Б. Казахский литературный язык. Алма-Ата, 1987. -268 с.
19. Баймұратова Б. Мектеп жасына дейінгі балалардың тілін дамыту әдістері. – А., 1970.
20. Баймұратова Б. Мектеп жасына дейінгі балаларды сөйлеуге үйрету. – А.: Мектеп, 1981.
21. Бакиянова Б. Мектепалды даярлық тобы баланың ойын арқылы сөйлеу тілін дамыту//Наследие ученых Казахстана, глобализация современного образования. Международный опыт и перспективы развития. А., 2007.
22. Гвоздев А.Н. Вопросы изучения детской речи. М.: Детство-Пресс, 2007.- 472 с.
23. Кондратенко И. Ю. Формирование эмоциональной лексики у дошкольников с общим недоразвитием речи : Монография. - СПб. : Каро, 2006. - 238 с.
24. Рудакова Н. Обучение старших дошкольников с ОНР предложно-падежным конструкциям // Дошк. воспитание. – 2004. - № 11. – С. 74-78.
25. Сазонова С. Н. Развитие речи дошкольников с общим недоразвитием речи. - 2-е изд., испр. - М.: Academia, 2005. - 144 с.
26. Смирнова Л. Н. Логопедия в детском саду: Занятия с детьми 6-7 лет с ОНР : Пособие для логопедов, дефектологов и воспитателей. - М. : Мозаика-Синтез, 2006. - 95 с. - (Библиотека воспитателя).
27. Сейсенова А.Д. «Актуальные вопросы онтогенеза речи казахскоязычных детей»/Современная онтолингвистика: проблемы, методы, от-крытия. Материалы ежегодной международной научной конференции. 24–26 июня 2019 г. СПб., РГПУ им. А. И. Герцена. Иваново: ЛИСТОС, 2019. – С. 230-233.

25. Курс бойынша қосымша әдебиеттер:

1. Түлебиева Г.Н., Оразаева Г.С. Практикалық логопедия. Әдістемелік оқу құрал, Алматы, 2010.
2. Туманова Т. В. К проблеме развития процессов словообразования у младших школьников с общим недоразвитием речи // Дефектология. – 2004. - № 5. – С. 34-41.

3. Ушакова Т. Н. Рождение слова. Проблемы психологии речи и психолингвистики / Под редакцией: Журавлев А. Л. [Электронный ресурс] - М.: Институт психологии РАН, 2011. - 528 с.

4. Филичева Т. Б. Устранение общего недоразвития речи у детей дошкольного возраста : Практик. пособие / Т. Б. Филичева, Г. В. Чиркина. – Изд. 3-е. – М. : Айрис-пресс ; Айрис-дидактика, 2005. – 212 с. – (Библиотека логопеда-практика).

5. Шахнарович А.М. Проблемы формирования языковой способности // Человеческий фактор в языке: Язык и порождение речи. М.: Наука, 1991. С. 185-220

6. Цейтлин С.Н. Речь ребенка: стремление к идеалу//Проблемы онтолингвистики–2018: материалы ежегодной международной научной конференции (Санкт-Петербург, 20-23 марта 2018 года) /Российский государственный педагогический университет им. А.И. Герцена, лаборатория детской речи, кафедра языкового и литературного образования ребенка, Межвузовский центр билингвального и поликультурного образования – Иваново, 2018 – С. 11-15.

27. Интернет көздері:

[http://www. © 2020 razvivayrech.ru](http://www.©2020razvivayrech.ru)

[https://www. infourok.ru>...d](https://www.infourok.ru>...d)

[http://www.cdi-clex.org.](http://www.cdi-clex.org)

<http://wordbank.stanford.edu>

<http://idi-k-nam.ru/profile>

<http://www.liveinternet.ru/users/4701016/>

<http://www.biblioclub.ru/book/86975/disser> Cat

<http://subscribe.ru/catalog/socio.edu.logoped>

<https://logopediacentr.ru/logopediya/razvitie-rechi-v-ontogeneze/>

<https://logopediacentr.ru/logopediya/razvitie-rechi-v-ontogeneze/>

«Сөйлеу тілі жалпы дамымаған мектепке дейінгі жастағы балалармен логопедиялық жұмыстың мазмұны» білім беру бағдарламасына 1-қосымша

Күндізгі оқу тәртібінде курстың оқу-тақырыптық жоспары

№	Сабақтардың тақырыптары	Дәрістер	Практ. сабақ	Тренинг	Мастер-класс	ВПЗ	Дөңгелек үстел	Жоба қорғау	Тест	Барлығы
	Нормативтік-құқықтық модуль	4								4
1.1	Қазақстан Республикасындағы түрлі бұзылымдары бар балаларға арналған мектепке дейінгі білім беру ұйымдары мамандарының жұмысын реттейтін нормативтік құқықтық база (заңгер-кеңесшімен әңгімелесу).	4								4
2	Психологиялық-педагогикалық модуль	8								8
2.1	А.Н.Леонтьев бойынша кезеңге бөлу: Дайындық сатысы. Үш жылға дейін даму сатысы. Мектепке дейін даму кезеңі.	2								2
2.2	Сөйлеу тілінің жалпы дамымауының этиологиясы	2								2
2.3	СТЖД балалардың психологиялық-педагогикалық сипаттамасы.	4								4
3	Мазмұндық модуль	8	2		4			1	1	16
3.1	Сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалардың клиникалық-педагогикалық сипаттамалары.	4								4
3.2	Сөйлеу тілі жалпы дамымаған балаларды логопедиялық тексеру (сөздік қорын, сөйлеудің грамматикалық құрылымын, байланысқан сөйлеу, дыбыстық және фонемалық есту, сөздердің құрылымы мен дыбыстық толтырылуы, мектепте оқуға дайындығы).	4	2		4			1	1	12

4	Технологиялық модуль	20	16		2		1	1		40
4.1	Сөйлеу тілі дамуының 1 деңгейіндегі балалармен түзету және тәрбие жұмыстарын ұйымдастыру.		4							6
4.2	Балалармен түзету-дамыту жұмысын ұйымдастыру (тілдік дамудың II деңгейі). Жеке сабақтар сипаты.	4	4				1			7
4.3	Сөйлеу тілі дамуының 3 деңгейіндегі балалармен түзету және тәрбие жұмыстарын ұйымдастыру.	4	2		2					8
4.4	Сөйлеу тілі дамуының 4 деңгейіндегі балалармен түзету және тәрбие жұмыстарын ұйымдастыру.	4	2				1			7
4.5	Сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалар тобындағы түзету процесіне қатысушылардың барлығының жұмысы									
4.6	Сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалармен фронтальды және жеке түзету сабақтарының технологиялық карталарын құруға қойылатын талаптар.	4	2							6
4.7	Мұғалім-логопедтің өз білімін жетілдіруі және кәсіби құзыреттілігі									
5	Нұсқалық модуль	2		2						4
5.1	Мектепке дейінгі жастағы балалармен сөйлесу терапиясында АКТ қолдану.			2						
Барлығы:		42	18	2	6		1	2	1	72

Ескерту №1: 1 академиялық сағат– 45 минут.

Ескерту №2: Курстан кейінгі кезеңдегі тындаушылардың өзіндік жұмыстарының тақырыптары:
Тақырып 1. Сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалардың сөйлеу тілі дамуының ерекшеліктері.

Тақырып 2. Мектеп жасына дейінгі сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалармен логопедиялық жұмыста инновациялық технологияларды қолдану.

Тақырып 3. Сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалармен түзету- тәрбиелеу жұмысын ұйымдастыру (1,2,3,4 деңгейлерін- таңдау бойынша).

«Сөйлеу тілі жалпы дамымаған мектепке дейінгі жастағы балалармен логопедиялық жұмыстың мазмұны» білім беру бағдарламасына 2- қосымша

Аралас оқыту тәртібінде курстың оқу-тақырыптық жоспары

№	Сабақтардың тақырыптары	Күндізгі оқу 16 с.				Қашықтықтан оқыту 8 с.			Өзіндік оқу 48 с.	Барл ығы
		Дә ріс тер	Прак т. саба қ	Трен инг	Жоба қорға у	Вебина р	Онлай н- форум	Онлай н – кеңес	Тындауш ының өзіндік оқуы	
1.	Нормативті-құқықтық модуль	2							2	4
1.1	Қазақстан Республикасындағы әртүрлі мүмкіндігі шектеулі балаларға арналған мектепке дейінгі білім беру ұйымдары мамандарының жұмысын реттейтін нормативтік құқықтық база (заңгер-кеңесшімен әңгімелесу).	2							2	4
2	Психологиялық-педагогикалық модуль					3			5	8
2.1	Онтогенез жағдайындағы баланың сөйлеу дамуының кезеңдері мен заңдылықтары.					2				2
2.2	СТЖД этиологиясы. СТЖД-полиэтиологиялық ауытқу ретінде								2	2
2.3	СТЖД балалардың психологиялық-педагогикалық сипаттамасы.					1			3	4
3	Мазмұндық модуль	10				1			25	36
3.1	Сөйлеу тілі жалпы	4				1			5	10

	дамымаған балалардың клиникалық-педагогикалық сипаттамалары.								
3.2	Сөйлеу тілі жалпы дамымаған балаларды логопедиялық тексеру (сөздік қорын, сөйлеудің грамматикалық құрылымын, байланысқан сөйлеу, дыбыстық және фонемалық есту, сөздердің құрылымы мен дыбыстық толтырылуы, мектепте оқуға дайындығы).	6						20	26
4	Технологиялық модуль	4			3			14	21
4.1	Сөйлеу тілі дамуының 1 деңгейіндегі балалармен түзету және тәрбие жұмыстарын ұйымдастыру.	2			1			6	9
4.2	Сөйлеу тілі дамуының 2 деңгейіндегі балалармен түзету және тәрбие жұмыстарын ұйымдастыру.				1			4	5
4.3	Сөйлеу тілі дамуының 3 деңгейіндегі балалармен түзету және тәрбие жұмыстарын ұйымдастыру.	2			1			3	6
4.4	Сөйлеу тілі дамуының 4 деңгейіндегі балалармен түзету және тәрбие жұмыстарын ұйымдастыру.							1	1
4.5	Сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалармен фронтальды және жеке түзету сабақтарының технологиялық карталарын құруға қойылатын талаптар.								
4.6	Сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалар тобындағы түзету процесіне қатысушылардың барлығының жұмысы								
4.7	Мұғалім-логопедтің өз білімін жетілдіруі және кәсіби құзыреттілігі								
5	Нұсқалық модуль						1	2	3

5.1	Мектепке дейінгі жастағы балалармен сөйлесу терапиясында АКТ қолдану								
	Нұсқалық модуль бойынша онлайн кеңес						2		2
	Барлығы:	16			4		3	48	72

Ескерту: 1 академиялық сағат – 45 минут.

Ескерту №2: Курстан кейінгі кезеңдегі тындаушылардың өзіндік жұмыстарының тақырыптары:

Тақырып 1. Сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалардың сөйлеу тілі дамуының ерекшеліктері.

Тақырып 2. Мектеп жасына дейінгі сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалармен логопедиялық жұмыста инновациялық технологияларды қолдану.

Тақырып 3. Сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалармен түзету- тәрбиелеу жұмысын ұйымдастыру (1,2,3,4 деңгейлерін- таңдау бойынша).